

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2555, น. 40-45) ได้กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ การผลิต และการพัฒนากำลังคนภาคอาชีวศึกษาในระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2555-2569) โดยมุ่งปรับปรุง ปัจจัยสนับสนุนและกระบวนการจัดอาชีวศึกษาให้เกิดคุณภาพ ทั้งในด้านยกระดับคุณภาพการจัด การเรียนการสอนที่สอดคล้องและเชื่อมโยงกับสถานประกอบการโดยเน้นความร่วมมือในการจัด อาชีวศึกษา ระบบทวิภาคี และการฝึกงาน และเตรียมความพร้อมกำลังคนรองรับการเป็นประชาคม เศรษฐกิจอาเซียนในส่วนของการตั้งรับและเชิงรุกได้แก่ การเพิ่มขีดความสามารถทางภาษา และ สมรรถนะกำลังคนอาชีวศึกษาให้มีมาตรฐานในระดับสากล ซึ่งในนโยบายที่ 1 คือ มุ่งสร้าง/ผลิตกำลังคน อาชีวศึกษา ให้ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน โดยมีเป้าหมายคือ ผลิตและพัฒนากำลังคน อาชีวศึกษาภายใต้ บริบทความร่วมมือกับสถานประกอบการให้ ได้ ตามเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษา ในทศวรรษที่สองและฝึกอบรมวิชาชีพกำลังคนอาชีวศึกษาที่อยู่นอกระบบให้เพิ่มขึ้น โดยกำหนด กลยุทธ์ที่ 1 ไว้ว่า ผลิตและพัฒนากำลังคนให้ มี สมรรถนะ ได้ มาตรฐานเป็นที่ยอมรับของตลาดแรงงาน และสังคมทั้งในประเทศ ภูมิภาค อาเซียน และระดับสากล

ซึ่งการที่แรงงานที่จบจากภาคอาชีวศึกษานั้นจะทำงานให้เป็นมาตรฐานสากล หรือ เหมาะสมกับสมรรถนะของงานได้นั้น นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาต้องเข้าใจและตระหนักตัวตนเอง เสียก่อนว่าตนเองนั้นเหมาะสมกับกับงานด้านใด เพราะหากนักเรียนที่อยู่ในภาคส่วนของอาชีวศึกษา ยังไม่เข้าใจตนเอง ก็จะได้แรงงานที่ไม่ตอบสนองกับนโยบายที่วางไว้ และอาจจะเกิดปัญหาในระยะ ยาวต่อไปได้

การเตรียมความพร้อมอย่างหนึ่งที่จะสามารถพัฒนาด้านทรัพยากรได้นั้นจะต้องมุ่งพัฒนา ทรัพยากรบุคคลในระบบการศึกษาที่จะหล่อหลอมคนเข้าสู่วงจรการทำงานในภาคอุตสาหกรรม ที่ต้องการบุคลากรที่มีฝีมือการทำงานเป็นจำนวนมาก ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) กระทรวงศึกษาธิการมีความมุ่งมั่นในการปฏิรูปหลักสูตรในทุกระดับชั้นของ อาชีวศึกษา เพื่อ ผลิตบุคลากรที่เป็นกำลังสำคัญเข้าทำงานในทุกอุตสาหกรรมหลักที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ ระดับประเทศ วีระศักดิ์ วงษ์สมบัติ (2549, น. 4) ในภาคอุตสาหกรรมนั้นย่อมเกิดจากตัดสินใจจาก ปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายด้าน เช่นความก้าวหน้า ค่าตอบแทน เกียรติยศ ชื่อเสียงที่ได้รับตอบกลับมา เมื่อได้ประกอบอาชีพ ทั้งนี้ก็เพื่อเกิดความสุขในการทำงาน (Gribbons and Lohnes, 1966) แต่เมื่อ บุคคลยังมีการใช้ความพยายามและความยืนหยัดแน่วแนในสิ่งที่ตนเองตั้งใจ โดยนักเรียนเมื่อทราบถึง ระดับความสามารถของตนเองแล้วว่าเหมาะสมกับการปฏิบัติงาน หรืออาชีพในรูปแบบใด ก็เกิด ความพยายามที่จะศึกษา หรือเกิดแรงจูงใจมุ่งไปยังอาชีพที่ตนเองต้องการ

หลังจากที่นักเรียนชั้นปีที่ 3 ของวิทยาลัยการอาชีพหนองแคสำเร็จการศึกษาในแต่ละปีการศึกษานั้น ทางวิทยาลัยจะจัดให้มีการตอบข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับตัวนักเรียนทั้งในเรื่อง การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นหรือในการประกอบอาชีพ จากรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (2559, น. 96) ก็พบปัญหว่านักเรียนชั้นปีที่ 3 สาขาเครื่องมือกลและซ่อมบำรุง วิทยาลัยการอาชีพ-หนองแค หลายคนหลังจากการสำเร็จการศึกษาไปแล้ว ก็เกิดปัญหาในด้านการประกอบอาชีพ ซึ่ง ปัญหาโดยส่วนใหญ่คือ ไม่มีความสุขในการทำงานและทำงานแล้วรู้สึกว่ามีงานที่ตนเองถนัด และ ไม่เกิดความภาคภูมิใจในการทำงาน จึงเกิดปัญหาเปลี่ยนที่ทำงานบ่อยๆ ซึ่งหมายความว่า นักเรียน ชั้นปีที่ 3 สาขางานซ่อมบำรุงเครื่องจักรกลนั้นไม่มีความเข้าใจตนเอง ซึ่งความเข้าใจตนเองหรือความ ตระหนักรู้ในตนเอง (Self awareness) หมายถึง การรับรู้และรู้จักความสามารถของตัวเอง จะต้อง รู้ว่าเราเป็นคนอย่างไร ชอบอะไร ไม่ชอบอะไร เก่งอะไร ไม่เก่งอะไร และที่สำคัญเราต้องรู้อารมณ์ของ ตนเองด้วย ว่าขณะนี้เรามีอารมณ์เป็นอย่างไร การรู้จักอารมณ์ตนเองจะนำไปสู่การควบคุมอารมณ์และ การแสดงออก ที่เหมาะสมต่อไป ซึ่งการที่จะรู้จักตนเอง รู้อารมณ์ของตนเองได้ ต้องเริ่มจากการรู้ตัว หรือ การมีสติ การรู้จักตนเองเป็นรากฐานของการสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง เพราะการรู้จักตนเองหมาย รวมถึง ซัดความสามารถของตัวเอง รู้ข้อจำกัดของตัวเองเรา อะไรที่ทำได้ อะไรที่เกินฝัน การรู้จักตนเองทำให้เราเข้าใจผู้อื่นได้มากขึ้น เราจะพบว่ามีบางเรื่องที่เรากล้าคนอื่น และมีอีกหลายเรื่องที่แตกต่างกัน เช่น เจตคติ ความคิด ความเชื่อ ประสบการณ์ ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เองที่ผลักดันให้เรามีพฤติกรรมหรือการ แสดงออกต่างกัน

เมื่อเราได้เข้าใจปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ ก็จะทำให้เกิดการยอมรับและเข้าใจผู้อื่นในสังคมได้ อย่างมีความสุข สอดคล้องกับ พินโย พรมเมือง (2559, น. 1) ได้เขียนบทความเกี่ยวกับการเลือก อาชีพไว้ให้ประชาชนทั่วไปศึกษาดังนี้ การเลือกอาชีพและสาขาวิชาที่จะศึกษา ให้เหมาะสมกับตัวเอง โดยเน้นเรื่องของบุคลิกภาพ บุคคลแต่ละบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน แต่ละคนจะมีลักษณะที่ชี้เฉพาะตน ไม่ว่าจะเป็นรูปร่าง หน้าตา ผิวพรรณ หรือนิสัยใจคอ มินกวิชาการบางท่านได้ให้ความหมายของคำว่า "บุคลิกภาพ" คือ ลักษณะส่วนรวมของบุคคล ซึ่งประกอบด้วยสิ่งที่ปรากฏทางร่างกาย นิสัยใจคอ ความรู้สึกนึกคิด และพฤติกรรมรวมของบุคคลนั้น ซึ่งได้รวมอยู่ด้วยกันอย่างผสมกลมกลืนในตัวบุคคลนั้น รวมถึงสิ่งที่เขาชอบและไม่ชอบ สิ่งที่เขาสนใจและไม่สนใจ เป้าหมายต่างๆ ในชีวิตของเขา สิ่งจุดใจต่างๆ ของเขา ความสามารถด้านต่างๆ ของเขาความสามารถด้านต่างๆ ของเขาลักษณะบุคลิกภาพเฉพาะของ แต่ละคนนั้น หากบุคคลรู้จักและเข้าใจบุคลิกภาพของตนเอง จนสามารถมองตนได้ตามสภาพความเป็น จจริง ย่อมช่วยให้บุคคลตัดสินใจเลือกแนวทางชีวิตการศึกษาและอาชีพได้อย่างสอดคล้องกับตัวเองมาก ที่สุด ซึ่งความเข้าใจตนเองด้านอาชีพ หมายถึง การรู้จักและเข้าใจตนเองซึ่งเป็นความสามารถในการรับรู้ ตนเอง ประกอบด้วย ด้านบุคลิกภาพ ด้านค่านิยมในการประกอบอาชีพ และด้านความถนัดหรือทักษะ ของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ วรณิศา ปลอดโปร่ง (2555) ภายหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวมีการ ตระหนักรู้ตนเองด้านการเลือกเรียนสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การที่ จะให้นักเรียนเข้าใจตนเองด้านอาชีพได้นั้นก็จำเป็นต้องจัดชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจ ตนเองด้านอาชีพซึ่งมีหลายกิจกรรม และมีการกำหนดเป้าหมายและขอบข่ายชัดเจนในงานแนะแนว ซึ่ง ชุดกิจกรรมแนะแนวประกอบด้วย 1. คู่มือผู้ให้บริการ ซึ่งมีคำชี้แจง และการเตรียมการของผู้ให้บริการ และแผนกิจกรรมต่างๆ 2. คู่มือผู้รับบริการ ซึ่งมีใบงาน ใบความรู้ และแบบประเมินกิจกรรม 3. สื่อและ

อุปกรณ์การจัดกิจกรรม (คณาจารย์และนักเรียนมหับัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช แผนงาน
แผนงาน ปีการศึกษา 2545)

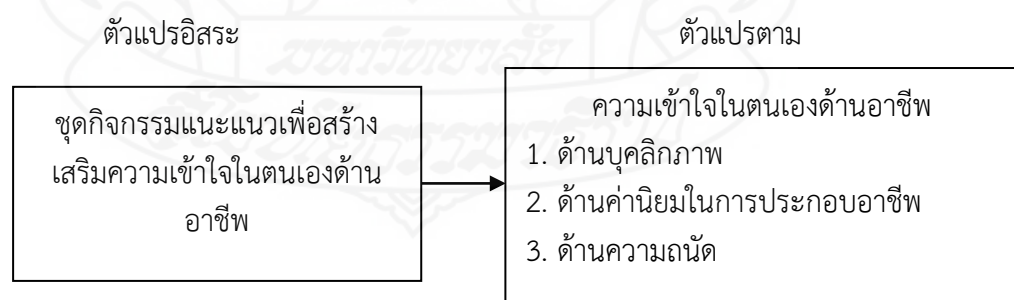
จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำชุดกิจกรรมแผนงานมาใช้ในการสร้างเสริม
ความเข้าใจในตนเองด้านอาชีพซึ่ง ศิริรัตน์ แสนยากุล (2546, น. 10) ได้กล่าวว่าชุดกิจกรรมแผนงานเป็น
เครื่องมือทางการแผนงานที่ประกอบไปด้วยกิจกรรมแผนงานที่หลากหลาย ที่นำมารวมกันอย่างมีระบบ
เป้าหมาย และขอบข่ายของการแผนงาน เพื่อพัฒนาผู้รับบริการในด้านต่างๆ โดยชุดกิจกรรมแผนงาน
ประกอบด้วย คู่มือผู้สอน คู่มือผู้เรียน และสื่อกิจกรรม ซึ่งชุดกิจกรรมแผนงานสามารถนำไปใช้ในการ
พัฒนาความสามารถของนักเรียนได้ถึงขีดสูงสุด และสามารถป้องกันแก้ไขปัญหาก็เกิดขึ้นได้ ดังนั้น
ผู้วิจัยมีความประสงค์จะจัดทำชุดกิจกรรมแผนงานเพื่อสร้างเสริมความเข้าใจในตนเองด้านอาชีพของ
นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 สาขางานซ่อมบำรุงเครื่องจักรกล วิทยาลัยการอาชีพ
หนองแค จังหวัดสระบุรี เพื่อเป็นการสนับสนุนให้นักเรียนได้ประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับตนเองหลัง
สำเร็จการศึกษา

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อเปรียบเทียบความเข้าใจในตนเองด้านอาชีพของนักเรียนระดับประกาศนียบัตร-
วิชาชีพชั้นปีที่ 3 สาขางานซ่อมบำรุงเครื่องจักรกลวิทยาลัยการอาชีพหนองแค จังหวัดสระบุรี ก่อนและ
หลังการใช้ชุดกิจกรรมแผนงาน

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความเข้าใจในตนเองด้านอาชีพของนักเรียนระดับประกาศนียบัตร-
วิชาชีพชั้นปีที่ 3 สาขางานซ่อมบำรุงเครื่องจักรกลวิทยาลัยการอาชีพหนองแค จังหวัดสระบุรี หลังการใช้
ชุดกิจกรรมแผนงานกับระยะติดตามผล

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. สมมติฐานการวิจัย

4.1 ระยะหลังการทดลอง นักเรียนชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 ได้รับชุดกิจกรรมแนะแนวความเข้าใจตนเองด้านอาชีพแล้ว มีความเข้าใจที่จะเลือกอาชีพสำหรับตนเองหลังสำเร็จการศึกษาสูงกว่าระยะก่อนการทดลอง

4.2 ระยะหลังการทดลองทดลอง นักเรียนชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 ได้รับชุดกิจกรรมแนะแนวความเข้าใจตนเองด้านอาชีพแล้ว มีความเข้าใจที่จะเลือกอาชีพสำหรับตนเองมีคะแนนในระยะติดตามผลไม่แตกต่างกัน

5. ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง มุ่งเน้นการให้คำปรึกษาและแนะแนวความรู้เกี่ยวกับเรื่องการประกอบอาชีพหลังเรียนจบ ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการศึกษา ดังนี้

5.1 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นปีที่ 3 สาขาเครื่องมือกลและซ่อมบำรุง วิทยาลัยการอาชีพหนองแค จังหวัดสระบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 33 คน

5.2 กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นปีที่ 3 สาขาเครื่องมือกลและซ่อมบำรุง วิทยาลัยการอาชีพหนองแค จังหวัดสระบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 17 คน โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 ความเข้าใจในตนเองด้านอาชีพ หมายถึง เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้กับกลุ่มทดลอง ประกอบด้วยกิจกรรมแนะแนวอาชีพหลายๆ กิจกรรมที่นำมาบูรณาการเข้ากับเป้าหมายและขอบข่ายเนื้อหาด้านการรับรู้ และเห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพ มี 3 ด้านประกอบด้วย

6.1.1 ด้านบุคลิกภาพ หมายถึง พฤติกรรมต่างๆ ของบุคคล ทั้งที่เปิดเผย และมีการซ่อนเร้นอยู่ภายใน ได้แก่ บุคลิกภาพสุขุม จริงจัง บุคลิกภาพที่มีความชอบในงานกลางแจ้ง และบุคลิกภาพแบบมีศิลปะ เป็นต้น

6.1.2 ด้านค่านิยมการประกอบอาชีพในสังคม หมายถึง การรู้จักและเข้าใจตนเองในสิ่งที่ให้คุณค่า ยึดถือ หรือตัดสินว่าเป็นสิ่งสำคัญ สามารถตอบสนองต่อความพึงพอใจและความสำเร็จของตนได้ ได้แก่ ค่านิยมด้านความก้าวหน้า ความมีเกียรติในอาชีพ

6.1.3 ด้านความถนัดของตนเองหรือทักษะ หมายถึง การรู้จักและเข้าใจตนเองในความสามารถความถนัดด้านการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ ทักษะในการประกอบอาชีพ ด้านดนตรี ด้านศิลปะ เป็นต้น

6.2 ชุดกิจกรรมการแนะแนวด้านความเข้าใจตนเอง หมายถึง การจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจตนเอง เข้าใจบุคลิกภาพของตนเองว่าเหมาะสมกับอาชีพใด มีทั้งสิ้น 13 กิจกรรม ได้แก่

- กิจกรรมที่ 1 ปฐมนิเทศ
- กิจกรรมที่ 2 นาฬิกาชีวิต
- กิจกรรมที่ 3 บันได 5 ขั้นของชีวิต
- กิจกรรมที่ 4 แบบสำรวจบุคลิกภาพของฉัน
- กิจกรรมที่ 5 แบบวัดความถนัดทางอาชีพตามแนวของ John L. Holland
- กิจกรรมที่ 6 แผนบันทึกชีวิตของฉัน
- กิจกรรมที่ 7 เป้าหมายชีวิต
- กิจกรรมที่ 8 ข้อมูลอาชีพ
- กิจกรรมที่ 9 อาชีพไหนรายได้ดี
- กิจกรรมที่ 10 สร้างบ้านสร้างอนาคต
- กิจกรรมที่ 11 หลัก 4S
- กิจกรรมที่ 12 ฝึกซ้อมพร้อมรับอาชีพ
- กิจกรรมที่ 13 ปังฉิมนิเทศ

โดยในแต่ละกิจกรรมเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้กับกลุ่มทดลอง ประกอบด้วย กิจกรรมแนะแนวอาชีพหลายๆ กิจกรรมที่นำมาบูรณาการเข้ากับเป้าหมายและขอบข่ายเนื้อหาด้านการรับรู้ และเห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพ ซึ่งในแต่ละกิจกรรมจะประกอบด้วยการดำเนินขั้นตอน กิจกรรมแนะแนว 4 ขั้นตอนสมร ทองดีและปราณี รามสูตร (2545, น. 50) ดังนี้

1. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ นักเรียนจะได้เล่นเกม แสดงบทบาทสมมติ อ่านกรณีศึกษา และศึกษาฐานอาชีพต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องกับสาขางานที่เรียน
2. ขั้นสะท้อนกลับการรับรู้ นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น ความรู้สึก พิจารณาจากเหตุผลในขั้นที่ 1
3. ขั้นสรุปสาระสู่ชีวิต นักเรียนสรุปการเรียนรู้ อภิปราย สะท้อนกลับการรับรู้ และมีการศึกษาเพิ่มเติม
4. ขั้นคิดและนำไปปฏิบัติ คือการนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ หรือสามารถแนะนำให้กับบุคคลอื่นๆ ได้

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 7.1 นักเรียนชั้นปีที่ 3 สาขาเครื่องมือกลและซ่อมบำรุง วิทยาลัยการอาชีพหนองแค จังหวัดสระบุรี มีความเข้าใจตนเองด้านอาชีพมากขึ้น
- 7.2 มีประโยชน์กับนักเรียนชั้นปีที่ 3 สถาบันการอาชีวศึกษาทั่วไป ใช้ชุดกิจกรรมให้เกิดความเข้าใจตนเอง